

Dragana KUJOVIĆ*

ORIJENTANO-ISLAMSKO NASLJEĐE U CRNOJ GORI
IZMEĐU RELIGIJSKOG PREDZNAKA, NEVIDLJIVOSTI
I IDENTITETSKE POSEBNOSTI U MULTIKULTURNOM
KONTEKSTU: PISANA GRAĐA NA ORIJENTALNIM
JEZICIMA U ARHIVU ODBORA ISLAMSKE ZAJEDNICE
U BARU – OD EVIDENTIRANJA DO POKUŠAJA
VREDNOVANJA

ABSTRACT: *We believe that the estimate of a manuscript can never be final and out of context, especially if we take into account the manuscript as a part of the cultural heritage of the country and the people. The manuscript may have its auction price, to be purchased or sold, but the elements that make it into the historical testimony are not included in the auction description or inventory, and can not be expressed in monetary terms.*

KEY WORDS: *manuscript, oriental-islamic, multicultural, estimate, value, identity, Bar.*

U Arhivskom fondu Odbora Islamske zajednice u Baru pohranjena je i kataloški potpuno obrađena orijentalno-islamska rukopisna zbirka, i sadrži 26 evidentiranih rukopisnih jedinica. Rukopis pod brojem 8 sticajem nepovoljnih okolnosti nije nam bio dostupan.

Procjena rukopisnih knjiga, u ovom slučaju rukopisa na orijentalnim jezicima, određena je i uslovljena najprije postojanjem kriterijuma za njihovo vrednovanje. Prema mišljenju stručnjaka, među najvažnijim elementima su njihova rijetkost, unikatnost, da je rukopis pisao poznati autor i da je prepisan za života svog autora, da je rukopis pročitao i odobrio neko od poznatih autoriteta iz određene discipline, da nosi pečat neke prestžne biblioteke (npr.

* Autorka je naučna savjetnica u Istorijском institutu UCG, Podgorica.

sultanove biblioteke), da je ukrašen crtežima i ornamentima u zlatu, da je u originalnom povezu, da je prepisan u mjestu koje ima historijski ili geografski značaj, i da je u dobrom stanju¹. Svaki od ovih elemenata doprinosi dijelu vrijednosti rukopisa, ali ukoliko nijedan od navedenih elemenata ne učestvuje u njegovoj procjeni, vrijednost se određuje na osnovu njegove starosti i discipline koju obrađuje. Kriterijum starosti, i pored svih navedenih, zasigurno je najvažniji. Prema nekim autorima², islamski rukopisi se prema sadržaju mogu podijeliti u tri grupe:

1. Rukopisi iz oblasti prirodnih i primijenjenih nauka;
2. Rukopisi iz oblasti historije, geografije, zatim leksikoni, biografije, putopisi;
3. Rukopisi iz oblasti islamskih disciplina, filozofije, jezika, književnosti, prava, i dr.

Što se tiče Kur'ana i drugih rukopisa sa bogatim ukrasima u zlatu, odnosno minijaturama, njihova procjena se uspostavlja na drugačiji način i uglavnom nije u okvirima navedenih kriterijuma. Zaključak da približno tačna procjena rukopisa predstavlja skoro nerješiv problem, Haso Popara u već navedenom radu *Islamski rukopisi (historijat, nastanak, procvat, stradanje i procjena vrijednosti)* obrazlaže nedovoljnom upućenošću u sve faktore vrednovanja rukopisa, nedostatkom stručnjaka specijalizovanih za takvu vrstu procjene, nepostojanjem strogo određenih kriterijuma za vrednovanje rukopisa, neujednačenošću kupovne moći potencijalnih mušterija³. Saglasni smo i sa mišljenjem da je većina vrijednih islamskih rukopisa već odavno našla svoje mjesto u trezorima muzeja i biblioteka i da danas „po slobodnoj procjeni može se reći na tržištu i u rukama trgovaca raritetima u svijetu nema ni 1% od njihovog broja“⁴.

U vezi sa teškim i nezahvalnim postupkom procjene rukopisa, navešćemo u cjelini zanimljivu fusnotu pomenutog autora u kojoj objašnjava motive bavljenja ovim poslom: „Iako je, za skoro punu deceniju koliko na njima radim, kroz moje ruke prošlo najmanje tri do četiri hiljade rukopisa, lično se ne smatram doraslim ni pozvanim za procjenu njihove vrijednosti. Za takvo nešto bilo bi potrebno mnogo više znanja, iskustva, stručnih seminara, druženja sa starijim i iskusnijim, posjeta svjetskim aukcijama i nadmudrivanja sa prepredenim trgovcima rariteta, koji svaku informaciju o njima čuvaju kao najvredniju tajnu. Ono što me je navelo da se upustim u ovakvo nešto

¹ H. Popara, *Islamski rukopisi (historijat, nastanak, procvat, stradanje i procjena vrijednosti)*, Anali Gazi Husrev-begove biblioteke, Knjiga XXIII-XXIV, Sarajevo, 2005 117-153, 141-142.

² 'Abdarrahmān Farfūr u radu *Qawā'id taqyīm al-maḥtūāt al-'islāmiyya* (Pravila vrednovanja islamskih rukopisa) u ibid, 144.

³ H. Popara, *Ibid*, 139-140.

⁴ Abdarrahmān Farfūr, u *ibid*, 140.

bila je želja da našem običnom čovjeku ukažem na važnost onoga što je od rukopisa, kao svojevrsnih spomenika naše kulturne baštine, još ostalo, oslanjajući se ne na lične emocije i subjektivno mišljenje, već na saznanjima iz relevantnih izvora i literature do koje sam došao⁵. Na sličan način, i vođeni gotovo istovjetnim motivima, pokušaćemo da navedemo sve ono što bi trebalo da bude uzeto u obzir u procjeni pomenute zbirke. Smatramo da ovakva procjena nikada ne može imati konačan i izvankontekstualni karakter, prije svega ukoliko rukopis uzimamo u obzir kao dio kulturne baštine zemlje ili naroda. Rukopis može imati svoju aukcijsku cijenu, biti kupljen ili prodat, ali elementi koji ga pretvaraju u istorijsko svjedočanstvo nisu sadržani u aukcijskom ili inventarnom opisu, i ne mogu biti izraženi u novčanjoj vrijednosti.

Rukopisi zbirke Odbora Islamske zajednice u Baru pisani su na arapskom i turskom jeziku, i prema Farfurijevoj podjeli islamskih rukopisa, svrstaćemo ih u drugu (R. 2, 5, 12, 25) i treću grupu (R 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 27, L 1-25, L 26). Riječ je o prepisima, u najvećem dijelu nepoznatih prepisivača. Samo četiri rukopisa imaju ispisano ime prepisivača. Godina prepisa poznata je za jedanaest rukopisa. Sedam rukopisa ima upisano ime nekadašnjeg vlasnika. Prema tim podacima, prepisi su nastajali u periodu od 1585. do 1911 (1585, 1653, 1749, 1783, 1785, 1786, 1788, 1801, 1869, 1897, 1911) godine. Jedan rukopis (R 21) pisan je na jeziku domaćeg stanovništva, i to je prepis poznatog alhamijado teksta Avdija, koji je napisao Jusuf-beg Čengić. Izdvojili smo prepis Kur'ana (R 26) malog formata, u kožnom povezu s preklpom, veoma lijepo ukrašen, nažalost, bez podataka o prepisivaču, godini i mjestu prepisa (vlasnik Šehović). Ostala građa, osim prepisa četiri Kur'ana i jednog Kur'anskog ğuz'a, pripada literaturi udžbeničkog karaktera.

Ovi rukopisi mogu nositi odrednicu islamski, ali s obzirom na to da su pisani na orijentanim jezicima, ova odrednica trebalo bi da bude proširena u odrednicu složenu od dvije komponente - orijentalno-islamski. Osman Lavić, koji je 2003. godine obradio ovu zbirku, zadržao se samo na uopštenom podatku 'rukopisi biblioteke Islamske zajednice u Baru'. Uobičajeno je da zbirka na osnovu svog sadržaja dobije bliži kvalifikativ i u ovom slučaju je to orijentalno-islamski. Orijentalno-islamsko rukopisno nasljeđe ima svoj obavezni religijski predznak, jer slijedi duhovna dostignuća, sadržaje, znanja i estetske standarde islamskog istoka. Taj predznak je donekle neutralan, jer orijentalno-islamskim ili samo islamskim rukopisima nazivamo i one nastale u Iraku, Egiptu, Turskoj, Iranu, kao i sve one pohranjene u bibliotekama širom Evrope. Svi oni možda pripadaju svjetskoj baštini orijentalno-islamskog rukopisnog blaga, koja može biti procjenjivana po nekoj još uvijek nepostojećoj univerzalnoj tablici opštih standarda, ali ono koje je nastalo i pre-

⁵ H. Popara, *ibid*, 140 (fusnota br. 78).

teklo na evropskom tlu određuje kulturni identitet tog prostora i na taj način mu neodvojivo pripada, koliko i druga neorijentalna kulturna zaostavština. Smatramo da njegova vrijednost može svakako biti određivana u odnosu na ostala dostignuća na svjetskom nivou, ali ono što bi se uslovno moglo nazvati njegovim 'lokalnim' značajem, definiše se jedino kontekstom svega onoga što nazivamo kulturna posebnost zajednice ili prostora koji ga baštini.

Ako u našem daljem razmatranju izuzmemo Kur'an Husein-pašine džamije, i ako ovu zbirku upoređujemo sa onim što smo zatekli u drugim arhivskim i bibliotečkim centrima u Crnoj Gori, u kojima preovlađuje štampana građa, primjećujemo da ona ima nevelik broj rukopisa, ali sadržajem – gramatikama, jezičkim raspravama, obredoslovnim djelima ili onima iz oblasti islamskog prava, fetvama, i naravno prepisima Kur'ana, vrlo uvjerljivo svjedoči o bavljenjima i interesovanjima ljudi koji su ih posjedovali ili onih koji su ih prepisivali. I u ovom slučaju, kao i u drugim arhivskim i bibliotečkim centrima u Crnoj Gori, najveći dio zbirke čini literatura udžbeničkog karaktera. Postoji mišljenje da veliki broj prepisa udžbenika na orijentalnim jezicima danas uveliko popunjava rukopisne fondove u zemljama arapskog istoka i izvlači se zaključak da „kao takvi, oni predstavljaju samo teret, budući su za njihovo čuvanje, zaštitu, restauraciju i katalogizaciju potrebna ogromna sredstva.“ U jednoj globalnoj procjeni vrijednosti ovakve literature kaže se da ni hiljadu ovakvih rukopisa udžbeničkog karaktera ponekad ne vrijedi samo jednoga⁶, koji ispunjava sve one kriterijume koje smo spomenuli na početku ovog teksta. Naravno, svaki pokušaj da se rukopisima na osnovu njihovog sadržaja odredi i njihova vrijednost, u našem slučaju nosi rizik nedovoljne dosljednosti i relativnosti mogućih zaključaka. Naime, u fondovima Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu pohranjeno je preko 10.000 rukopisa na arapskom, turskom i persijskom jeziku, kao i rukopisi pisani arabicom, i ako sa tim mnoštvom uporedimo vrlo skromne fondove arhivskih i muzejskih centara u Crnoj Gori, ovi potonji teško da bi mogli biti vrijedni naročite pažnje, uz izuzetak najvrednijih primjeraka, kao što je npr. Kur'an Husein-pašine džamije ili prepis Kur'ana iz 1279. godine, nekada najstariji primjerak islamskog rukopisa na nekadašnjim jugoslovenskim prostorima i koji, prema našim saznanjima, nažalost, nije više u Crnoj Gori. Ono što je decenijama bilo pritisnuto stereotipskim ćutanjem, ono što je u gomilama nerazvrstano ostajalo nevidljivo, neprimijećeno i, naravno, neobrađeno, ponekad je nalazilo svoj put preživljavanja i moglo biti pokazano i vrednovano u drugim centrima, u okruženju ili još mnogo dalje. U opštem maniru redukovanja predstave o nazadnom istoku nasuprot naprednog zapada, pisani tragovi islamske kulture i svjedočanstva orijentalno-islamske pismenosti u nesređenim i ispražnjenim arhivskim fondovima, u kojima preovladava udž-

⁶ H.Popara, *ibid*, 141.

benička, štampana i u manjem broju sačuvana rukopisna literatura, uz poneki lijepo ukrašen prepis Kur'ana ili obredoslovnu knjigu, čini se da nisu dovoljno ubjedljiv argument o čvrsto ukorijenjenoj tradiciji islamskog istoka. U ovom dijelu našeg razmatranja, sjetićemo se primjera zaostavštine Safvet-bega Bašagića, koja je sticajem nepovoljnih okolnosti, prije svega zbog bolesti i teškog materijalnog stanja u kom je Bašagić proveo svoje posljednje dane, bila ponuđena Univerzitetnoj biblioteci u Bratislavi, tadašnjoj Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu i Oblasnoj biblioteci u Sarajevu. Nema podataka o tome šta se desilo sa rukopisima i knjigama koji su otišli u fondove Jugoslavenske (danas Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu i Oblasne biblioteke u Sarajevu. Dio koji je otkupila Univerzitetna biblioteka u Bratislavi obuhvatao je 278 rukopisnih kodeksa i 496 štampanih knjiga na orijentalnim jezicima.⁷ Primjer je vrlo ilustrativan, jer rukopisi imaju svoju cijenu i oni u privatnim zbirkama lako mogu da promijene vlasnika. Oni u državnim arhivskim i bibliotečkim fondovima, nesređeni i kataloški neobrađeni, postaće predmet lošeg rukovanja ili zloupotrebe. Orijentalno-islamska rukopisna zbirka Odbora Islamske zajednice u Baru je kataloški stručno i u potpunosti obrađena i brižljivo čuvana. Na taj način predstavlja primjer za postupanje sa sličnom građom u drugim fondovima.

Literatura na orijentalnim jezicima našla je put do ovih prostora širenjem islama, odnosno osmanske vlasti. Donosili su je trgovci, ljudi koji su se školovali ili boravili na istoku, hodočasnici na povratku u zemlju. Knjige su prepisivali ili pisali i domaći ljudi, ostavljajući na taj način neizbrisiv trag svoje pismenosti i poznavanja jezika islamskog Orijenta. Dio tih knjiga ih je nadživio, preživio ratove, poplave, otimačine, i postao autentično, nesporno svjedočanstvo kulturnog dodira i razmjene međusobno udaljenih prostora. Bilo da govorimo o rezultatu osvajanja jednih i poraza drugih, nametnutim ili prihvaćenim kulturnim obrascima, kultura islamskog Istoka, u svom vidljivom ili još uvijek skrivenom, memlom i zemljom pokrivenom izrazu, na ovim prostorima određuje se kao ravnopravni dio njihovog prošlog i sadašnjeg identiteta.

⁷ A. Ljubović, *Nad Bašagićevom zaostavštinom*, Arhiv Hercegovine, Mostar 1998, 14-15.

Dragana KUJOVIĆ

THE ORIENTAL AND ISLAMIC HERITAGE OF MONTENEGRO IN BETWEEN INTIMATION, INVISIBILITY AND DISTINCT IDENTITY IN A MULTICULTURAL CONTEXT: THE WRITTEN WORKS IN ORIENTAL LANGUAGES IN THE ARCHIVE OF THE ISLAMIC COMMUNITY IN BAR—FROM RECORDING TO ATTEMPTS AT VALUATION

Summary

Oriental-Islamic manuscript heritage has a neutral religious sign, because it follows spiritual achievements, content, knowledge and aesthetic standards of the Islamic East. Any attempt to determine value of manuscripts on the basis of their content, in our case, carries the risk of insufficient consistency and relativity of possible conclusions. Oriental-Islamic manuscript collection of the Islamic community in Bar is professionally and completely processed and carefully protected. In this way, it is an example for dealing with similar holdings in other funds. Whether we are talking about results of conquest or defeat, imposed or accepted cultural patterns, the Islamic culture of the East, in its visible or still hidden form is defined as an equal part of the past and present identity of this region.

R1

R1a

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 يس والقمر الحكيم
 انزل العزير
 لتندبر قوما ما تندبر ابا وهن فهم غافا
 لقد حق القول على الكفرة فهم لا يؤمنون
 انا جعلنا في اعناقهم اغلاالا فمهي الا
 فهم مقمحون وجعلنا من بين ايديهم
 سدا ومن خلفهم سدا فاغشىنا
 وهم لا يبصرون وسواء عليهم
 امر لم تنذرهم ولا يؤمنون
 من اتبع الذكر وحشى الرحمن بالآله
 ينسره يغفر له واجبر كرمه انا

R6

R7a

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والعاقله الشوق والشوق على رسول
 محمد وآله جميعين قال الشيخ الامام سراج الله وآدم محمد بن عبد
 الرشيد بن جوادى نور الله مرقاه بعد ما بين ان شيت كثر تريت
 حمد الشاكرين والشوق على خير البرية محمد وآل الطيبين الطاهرين
 قال ريب الله صلى الله تعالى عليه وسلم تعلموا الفرائض وعلوها اتانس
 فاما نصف العلم فكذا رواية الفقهاء فالفرائض جمع فريضه وهي ما
 من اتسام في الميراث وانما جعل العلم بانفس العلم اختصاصا با
 هدى حاشي الانسان وهي الملمات ودون سائر العلوم الدينية فانما
 كسفت بالكيوم واتا لاختصاصها باحد سبي المولى اعنى المصروى
 ودون الاختيارى كالشراء وقبول الية والوفيه وغيرها واما الشريب
 في ثلثها كونهما امور مهمته وى روايه الهادى والدارقطنى تعلموا العلم
 وعلوها اتانس تعلموا الفرائض وعلوها اتانس وعلى هذه الرواية
 ما الفرائض اما تعلمت على ما ذكر وتخصيصها بالذكرا ما على ما اوفيه
 انه تعالى على عباد من انك اليف وخصه ركها بعد تميمه فريه الاصل
 ولا يبعد ان يجعل لفظ الفرائض في الاصطلاح جارا مجرى الاصل
 الا انصار فيقال في النسب فرائض كما يقال انصارى وان كان في النسب
 في اصدان يقال فريضى قال بلقاء نادهم انه شغل من كان الميت
 في اصدان شغل فرائضه موصى على بعض اولياءه فمجهزه

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 يس والقمر الحكيم
 انزل العزير
 لتندبر قوما ما تندبر ابا وهن فهم غافا
 لقد حق القول على الكفرة فهم لا يؤمنون
 انا جعلنا في اعناقهم اغلاالا فمهي الا
 فهم مقمحون وجعلنا من بين ايديهم
 سدا ومن خلفهم سدا فاغشىنا
 وهم لا يبصرون وسواء عليهم
 امر لم تنذرهم ولا يؤمنون
 من اتبع الذكر وحشى الرحمن بالآله
 ينسره يغفر له واجبر كرمه انا

R6a

R7

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والعاقله الشوق والشوق على رسول
 محمد وآله جميعين قال الشيخ الامام سراج الله وآدم محمد بن عبد
 الرشيد بن جوادى نور الله مرقاه بعد ما بين ان شيت كثر تريت
 حمد الشاكرين والشوق على خير البرية محمد وآل الطيبين الطاهرين
 قال ريب الله صلى الله تعالى عليه وسلم تعلموا الفرائض وعلوها اتانس
 فاما نصف العلم فكذا رواية الفقهاء فالفرائض جمع فريضه وهي ما
 من اتسام في الميراث وانما جعل العلم بانفس العلم اختصاصا با
 هدى حاشي الانسان وهي الملمات ودون سائر العلوم الدينية فانما
 كسفت بالكيوم واتا لاختصاصها باحد سبي المولى اعنى المصروى
 ودون الاختيارى كالشراء وقبول الية والوفيه وغيرها واما الشريب
 في ثلثها كونهما امور مهمته وى روايه الهادى والدارقطنى تعلموا العلم
 وعلوها اتانس تعلموا الفرائض وعلوها اتانس وعلى هذه الرواية
 ما الفرائض اما تعلمت على ما ذكر وتخصيصها بالذكرا ما على ما اوفيه
 انه تعالى على عباد من انك اليف وخصه ركها بعد تميمه فريه الاصل
 ولا يبعد ان يجعل لفظ الفرائض في الاصطلاح جارا مجرى الاصل
 الا انصار فيقال في النسب فرائض كما يقال انصارى وان كان في النسب
 في اصدان يقال فريضى قال بلقاء نادهم انه شغل من كان الميت
 في اصدان شغل فرائضه موصى على بعض اولياءه فمجهزه

R10

R10a

سادندو مکونلو وریجیلا قیانی
 اعظم اشم سلطان حلیزنی هوان صون صون
 باری و نظرون بیقات خدی لم یزانی داعری
 بد حلهار بکنه سونکون و خور زار کور مکی و کرات
 بخاوس ابال ادا و کمال خدی بی بیور بلور
 طرخ دن سوا شدیف بدور بلور
 بکنه نفا و ورقن کخبینه و فام بلور
 بکنه صحت او زره موبور
 ی ل صحت اون
 ویدنه مال دار و زافه براب و اخل
 ایچون مال دار و زافه براب و اخل
 اولدنه بر مقدار کور و بودنه
 و اردور ایچن الله کرم بوکن و دوره
 کور ایچن الله کرم بوکن و دوره

R11

مجموعہ منشأ
 عام اولنگ فرشتہ برفہ و کلبہ
 شیخ محمد عجب ابن المرحوم محمد العربی قصار
 دیکہ
 حسن محمد ساکن شعبانہ الہلالی احمد افروز
 جو کتبہ اور زینہ کور
 دیکہ
 حسن کرابانڈہ ساکنہ الہلالی احمد افروز
 حمزہ دہلوی شریف علیہ و شریفہ جلیبہ
 علی بن ابی سیم کلان و قوی

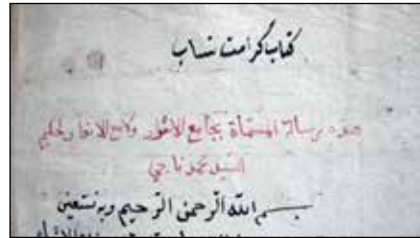
R12a

R12

مجموعہ منشأ
 عام اولنگ فرشتہ برفہ و کلبہ
 شیخ محمد عجب ابن المرحوم محمد العربی قصار
 دیکہ
 حسن محمد ساکن شعبانہ الہلالی احمد افروز
 جو کتبہ اور زینہ کور

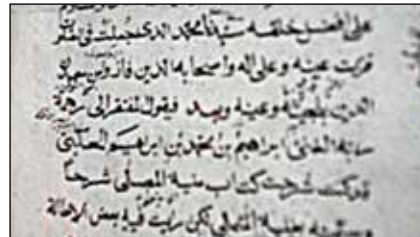

R14

R14a

R15

R16

R16a

R17a

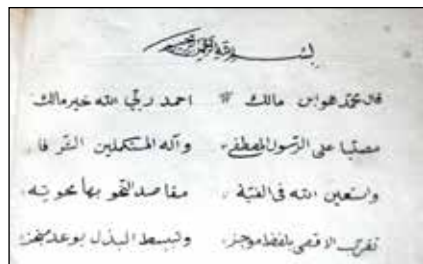

R17

R19

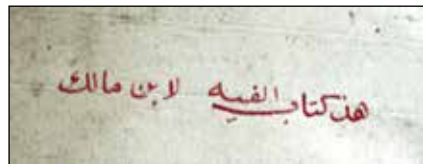
R20

R19a

R20a

هذا كتاب هبة القيان
 بسم الله الرحمن الرحيم
 من باب الاوّل نصر ينصر نصر فهو ناصر
 وذلك منصود لم ينصر لما ينصر ما ينصر
 لا ينصر لن ينصر لينصر لا ينصر انصر لا
 تنصر منصر منصر نصره نصره نصر
 نصرق نصار انصر ما انصره وانصره
من باب الثاني ضرب يضرب ضرباً فهو
 ضارب وذلك مضرب لم يضرب لما يضرب
 ما يضرب لا يضرب لن يضرب ان يضرب
 اضرب لا اضرب مضرب مضرب تضرب
 ضرب يضرب يضرب اضرب ما يضرب
من باب الثالث فتح يفتح فتحاً فهو
 فاضح وذلك مفتوح لم يفتح لما يفتح
 ما يفتح لا يفتح لن يفتح ان يفتح

R23

افتح لا يفتح مفتح مفتح ففتح ففتح
 ففتح ففتح ففتح ففتح ما افتح وافتح به
من باب الرابع علم يعلم علماً فهو
 عالم وذلك معلوم لم يعلم لما يعلم ما يعلم
 لا يعلم لن يعلم ليعلم لا يعلم اعلم لا تعلم
 معلم معلم علمة علمة علمي علمي علم
 اعلم ما اعلمه واعلم به **من باب الخامس**
 حسن يحسن حسناً فهو محسن لم يحسن
 لما يحسن ما يحسن لا يحسن لن يحسن
 ليحسن لا يحسن احسن لا تحسن
 يحسن محسن حسنة حسنة حسين
 حسنتي حستان احسن ما احسنه
 واحسن به **من باب السادس**
 يحسب حساباً فهو حاسب وذلك

R23a

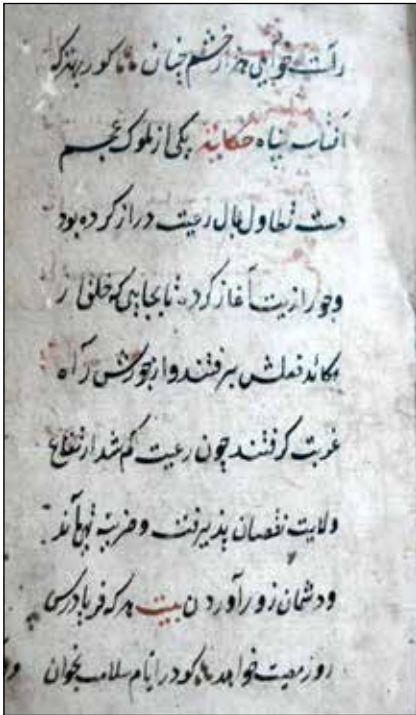
R23b

R24

بلدك الكندي به غفر الله
 ذنوبها وحسن
 البرها جميعاً
 صاحب سند محمد بن
 عبداه غاروي

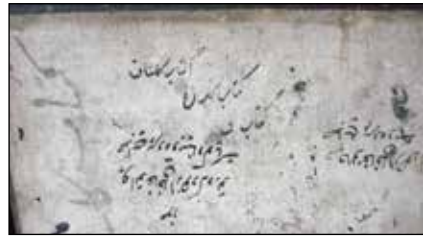

هدية اليه بركات محمد بن محمد
 بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا
 ان هدانا الله عليه الصلوة والسلام والصلوة والسلام
 وعلى جميع الانبياء والمرسلين خصوصاً منهم
 على افضل مخلوقين محمد وآله وصحبه اجمعين
اتابعد فهذه وصية الفقير الحقير للعترة
 بالجميع التقدير محمد بن محمد بن علي عفا عنهم
 العفو العلي لنفسه وجميع المكلفين
 كتبها بالخرقة ليعرف نفعها بين الصفا
 و...

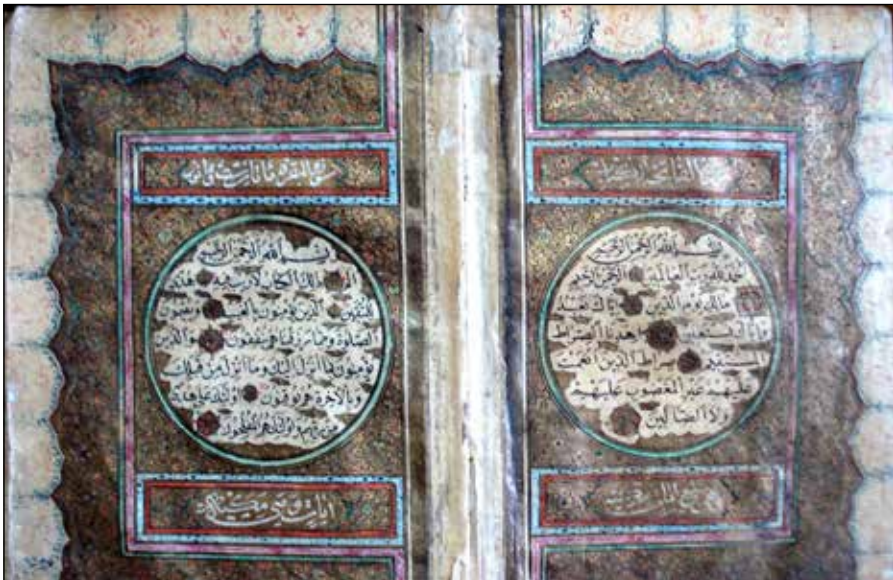
R25a

R25b

R25

R26

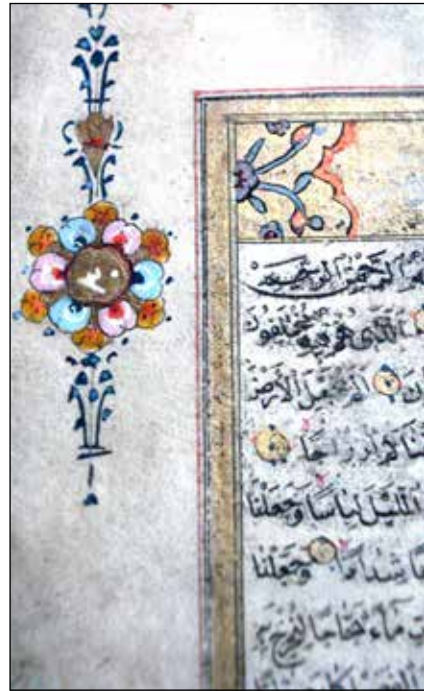

R26b

R26d

R26f

R26g

R27

هذا كتاب ابوالثابت مقدم حرمه الله
 لسه
 الحمد لله رب العالمين العاقبة
 للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين
 والصلوة والسلام على خير البرية
 محمد وآله اجمعين قال ابوالثابت رحمه
 الله عليه **قوله** بان الصلوة ^{الغنة} فريضة
 قائمة وشرعية ثابتة عرف فريضة
 بالكتاب والسنة واتفاق اجماع الامة

هذا كتاب ابوالثابت مقدم حرمه الله
 لسه
 الحمد لله رب العالمين العاقبة
 للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين
 والصلوة والسلام على خير البرية
 محمد وآله اجمعين قال ابوالثابت رحمه
 الله عليه **قوله** بان الصلوة ^{الغنة} فريضة
 قائمة وشرعية ثابتة عرف فريضة
 بالكتاب والسنة واتفاق اجماع الامة

١٤٥٣

R28a

